

Hamvazószerda

Hamvazószerda, másképpen böjtfő szerda, böjtfogadó szerda, szárazszerda a nagyböjt kezdete. Mire előtt van a templomban a hamuszentelés a múlt évi virágvasárnapi szentelt barkából, utána pedig a hamvazás. A hamu a bűnbánat szimbóluma már az ószövetségben is. Az őskeresztények a bűnbánat jeléül hamuval hintették meg magukat. A nyilvános bűnbánat ugyanis a nagyböjt első napján, hamvazószerdán vette kezdetét. A nagy bűnösök mezítláb, zsákszerű vezeklő ruhában, a templom kapujában várták a püspököt, aki a templomba vezette őket. Elmondották a hét bűnbánati zsolnárt, majd a püspök fejükre tette a kezét, megszórta őket hamuval, rájuk tette a **ciliciumot**¹, feladva a penitenciát és meghintve őket szenteltvízzel, miként az Úr a paradicsomból Ádámot, kiutasította őket a templomból. A nagyböjt egész idején többé a templomba nem mehettek, csak az ajtóban állottak és a bemenő hívek imádságát kérték. Eleinte tehát a hamuval megszórás csak a nyilvános bűnbánók szertartása volt. A hívek közül azonban sokan csupa alázatosságból szintén meghintették magukat hamuval. Szokásban volt az is, hogy a haldoklók a nyilvános bűnösök ciliciumát vették magukra, és hamuval hintették meg magukat. A nyilvános vezeklés megszűntével, a XIV. században a hamvazás szertartása, mint a nagyböjt kezdete általánossá lett².

A hamvazószerda legrégebb hazai liturgiáját a **Pray-kódex** őrizte meg. Feltűnő benne az **exorcismus cineris**³, amely ritkán szokott előfordulni, és így jellegzetességnek számít⁴. Az 1500. évből való **Baptismale Strigoniense** szerint ezen a napon szentelték a zárandokok botját és tarisznyáját.

Népünk a hamvazásnak többféle **szentelményjelleg**et tulajdonít. **Jászládányon** a hamvazást fejfájás, szúrás orvosságának tartják. **Apátfalván** (Csanád) szintén fejfájás ellem is hamvazkodnak. Sajátságos, hogy a templomból hazatérők összedörzsölik a homlokukat az otthonmaradókéval, hogy azoknak se fájjon a fejük. Régebben az is szokás volt, hogy férfiak jártak e napon házról házra és egyikük hamvazott. Fáradtságért jutalom járt. Efféle félkomoly, féltréfás hamvazásról máshonnan is van tudomásunk. Tévedés volna azonban az egyházi ceremóniák kicsúfolásra gondolni. A népiessé vált szokás bizonyára a régi, török időkbeli paphiányban gyökerezik, amikor egyes szertartásokat laikusok is elvégezhettek. A szokás az egyházi hamvazás újjászületésével párhuzamosan, mint lappangó gyakorlat megmaradt, de a szakrális színezet most már elhalványult benne.

---

¹ cilicium – önsanyargatásra használt szűrős öv; szőröcsuha

² Mihályfi Ákos: *Nyilvános istentisztelet*. Budapest, 1933.

³ exorcismus cineris – ördögűzés a hamuból

⁴ *Magyar Könyvszemle*. 1927. 49.